

Johannes Assuerus Ampzing Andrew Jack

D. Joannis Assveri Ampsingii Transisulani, Serenißimi Principis ac Domini, Dn. Udalrici, Norwegiae haeredis ... Medicinae Professoris ordinarii, & Poliatri Rostochiensis: De Morborum Differentiis : Disputatio Anniversaria II. Habitaè publicè anno 1610. 7. Febr. in Auditorio maiore. Respondente Andrea Jachaeo, Scoto

Rostochii: Pedanus, 1616

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn729695778>

Druck Freier Zugang

R U. med. 1670.

Johann Armin Ampring, Præs.

Andreas Jacharius, Resp.

XXI/16
D. IOANNIS ASSVERI
AMPSINGII TRANSISULANI

Serenissimi Principis ac Domini,

Dn. UDALRICI, Norvvegiæ hæredis,
Ducis Holstatiæ, &c. Archiatri, Medicinæ Professoris
ordinarij, & Poliatti Rostochiensis:

DE MORBORUM
DIFFERENTIIS

DISPUTATIO ANNIVERSARIA II.

*Habita publicè anno 1610. 7. Febr.
in Auditorio majore.*

Respondente,

ANDREA JACHÆO, Scoto.

ROSTOCHII

Excusa Typis Joachimi Pedani, Acad. Typ.

ANNO M. DC. XVI.

1610!

Faint, illegible text visible through the paper, likely bleed-through from the reverse side. The text is mirrored and difficult to decipher.

THESIS I.

Verissimè dixit *Erastus*, In morbi definitione examinanda tot esse difficultates, quot ferè in nullà alià re in tota medicinà. *Meth. Med. 31. 25.* Imprimis autem de Morbi genere, quàm è Categorià esset desumendum, quæstiones agitatae fuerunt semper molestissima: cujusmodi quæstionculis logicis *Galenus* ipse ab hominibus (uti congeritur lib. 5. de *San. tuend. cap 4.*) levisimis diu multumq; exagitatus, divexatus, defatigatus; tandem dixit, licere morbum vel **THEONEM** aut **DIONEM** appellare, modò eum rectè curemus. lib. 10. *Meth. cap. 5.*

2. Nos expedità nuper morbi definitione: nunc ad divisionem ejus progrediemur. Est autem summa & prima morborum divisio à *Galeno* tradita hæc. Omnis morbus vel similis est, vel organicus vel communis.

3. Vocat *Galenus* divisionem hanc suam, Divisionem in Species differentijs, ut plerisq; placet, desumptis à subjecto. *Erast. Meth. Med. 35. 55.*

Prima
morborum
genera.

DE MORBO SIMILARI IN GENERE.

4. Similari morbus (inquit doctissimus hujus olim *Academiae Professor publ. D. JACOBVS BORDINGVS*) hoc est, is qui similaribus partibus proprie inhaeret, nihil est aliud, quàm à parte eorum, quæ similarium partium sanitatem constituent. hoc est, eorum quorum opposita est sanitas. Juvat sanè allegata *D. Bordingi* verba explicatius edisserere, thesibus nostris

~

stris

stris proximè insequentibus quatuor: quibus ut diligenter exami-
nandis studiosi animum advertant, etiam atq; etiam monemus.

5. Dicimus igitur quamlibet partem similem constitui à tribus,
nempe à Materiâ, Formâ substantiali, & primis qualitatibus.

6. Deinde necesse est fateri, Sanitatem (cùm sit *Agētis* & *re-
purgētia*) è pluribus accidentibus in unum cœuntibus ordine quo-
dam constari. Itaq; primo loco in parte simili hæc tria accidentia
veniunt observanda: *Materia Situs similis*, *Forma potentia* &
primarum qualitatum Temperamentum, prout accipiuntur sim-
pliciter.

7. Hisce porrò tribus jam dictis accidentibus duo quadam ordine
adhuc accidunt. 1. ut in unum disponantur: undè dispositio seu
Agētis exurgit similis generaliter accepta. 2. Ut benè vel ma-
lè disponantur: undè dispositio, seu *Agētis* similis bona vel mala.
Bona quidem dispositio, hoc est, *Bonitas dispositionis*, est ipsa
Sanitas: Mala verò dispositio, hoc est, *Malitia dispositionis* si non-
dum manifestè actionem lædit; est vitium, causa, via & gradus
ad morbum: Sin verò eousq; progressa jam fuerit, ut manifestè actio-
nem lædat; est Morbus ipse. Sunt enim gradus in latitudine
morbosâ.

8. Accidunt ergo Sanitas & Morbus eidem dispositioni simplici-
ter seu generaliter accepta, velut *opposita* & *aversa*.

9. Notandum verò Sanitatem partis similis constitui non nisi à
tribus: Morbum verò partis similis vel ab uno oriri posse. Mu-
tatâ enim parte aliquâ dispositionis: tota mutatur dispositio, dicente
Erasmo Meth. *Med.* 31. 40.

Morbi
quomodo
insint par-
tibus.

10. Hinc jam de Morborum subjecto judicare promptum est, nem-
pe (ut rem simili aliquo declaremus) sic morbum inesse parti, sicuti
intensio & remissio luminis corpori quod magis aut minus illumina-
tur. Enimverò intensio & remissio luminis immediatè & primò in-
sunt lumini: Lumen autem corpori opaco ut Luna, mediante su-
perficie: Superficies autem immediatè cohaeret. Simile exemplum
sed rudius & vulgaris exhibet nobis paries dealbatus. Etenim in-
tensio

tenfio & remiffio albedinis immediatè infunt albedini: Albedo ipfa
fuperficiè, & deniq; fuperficiè parietè. Ita, inquam, & confimi-
lem in modum Morbus parti non immediatè & primò accidit, fed
alijs mediantibus duobus ordine accidentibus, de quibus thefibus no-
ftris 6. & 7. Partis enim ut fubftantia contrarium ne fingi qui-
dem potèft. Eftq; inter fubjectum Quo & fubjectum Quod diffe-
rentia manifèftiffima vel ipfis nota Philofophia tyronibus.

11. Definimus Morbum fimilarem in genere, quod fit Morbus, Definitio
morbi fi-
milaris.
fanitatem actionemq; partis fimilaris primò manifèfte lædens vel
impediens, ob caufam aliquam fimilarem, nempe ob vitium vel
temperamenti vel materiæ vel formæ.

12. Erastus peroptimè actionum differentias tradidit thefi 26. ut
alia fit actio fimpliciter feu generaliter dicta, Alia hac vel illa actio
Specialis, Alia actio bona, Alia deniq; actio mala.

13. Animam vult eſſe cauſam actionis generaliter dicta, i. quaſi
dicas nullius. theſi 27. Actionis Specialis cauſam ſtatuit inſtru-
mentum. Actionis bona fanitatem. Actionis deniq; mala mor-
bum: in hac verba locutus theſi ſua 40. Inſtrumento actionis
ſpeciem; Inſtrumenti diſpoſitioni aptæ vel ineptæ bonitatem vel
vitium actionis acceptum ferri debere.

14. Ut mirari ſatis nequeamus, quid viro doctiſſimo in men-
tem venerit, cum in fine theſeos ſua 28. poneret. Sanitatem atq; ve
Morbum cauſas proximas eſſe omnium actionum. Id quod nobis
certè videtur per abſurdum & cum præcedentibus malè cohærens.

15. Nos omnia Erastiana illa quæ adduximus theſi noſtrâ 13. de
actionum cauſis, obvius, quod ajunt, ulnis amplectimur. Illud
verò quod ponit & concludit theſi ſua 34. & plaribus locis ſubinde
repetit omnis actionis fimilaris cauſam proximam ſolum eſſe partis
temperamentum quod in primis qualitatibus conſiſtit, negamus
adeoq; & pernegamus. Verumenimverò aſſerimus, Animam homi-
nis ad actionem edendam fimilarem triplici ſimul uti inſtrumento
conſociato, nempe formâ partis ſubſtantiali, partis temperamento &
materiâ partis: quorum inſtrumentorum duo forma & tempera-
mentum

mentum insitâ agendi vi prædita sunt, tertium nempe materia est per se nihil agat, est tamen causa efficiens sine qua non. Perinde atq; faber (ut similitudine utamur Erasianâ) in cudendo ferro simul manu utitur atq; igne tanquam instrumentis vivis & œvisq; yûis, malleo autem tanquam instrumento sine quo non.

16. Declaramus id exemplo Struthiocameli, qui ferrum appetit, attrahit, retinet, assimilât seu alterat, concoquit, apponit, unit, & deniq; expellit. Cujus actionis similis causam soli temperamento primarum qualitatum assignare, nobis certè videtur per absurdum. Tantis enim calor citius ipsum Struthiocamelum absumeret quàm ferrum. Sic populi Marsi formali quadam proprietate vescuntur serpentibus venenatis. Ferunt in castris Alexandri magni fuisse scæmixam quæ araneis vesceretur. tamq; esset natura venenata, ut vel solo afflatu, quos vellet, interimeret. Quod idem perhibent de fæminis quibusdam in Scythia, quæ Vitiæ appellantur. tum etiam de populis quibusdam in Triballis & Illyrijs de quibus proditum est, quod vel solo iracundiore visu & intuitu alios de medio tollant. Et videmus quotidie in communi vitâ multos esse qui proprietate quadam formali, (cum imbecillo sint temperamento) appetant edulia nescio quæ grossa, cruda, agrestiaq; hisq; non malè nutriantur, vitamq; producant in decrepitam usq; senectutem, a versantes ut plurimum cibos delicatiores, imò vinum ipsum ut venenum abhorrentes. De Materia causalitate suo loco dicemus quam nemo negabit qui causalitatem numeri, figuræ &c. admiserit, & verbum IMPEDIT in morbi definitione Galenicâ, observârit.

17. Itaq; non erubescimus cum doctissimo Bordingo, ad imitationem magni Fernelij; pro numero componentium, tria morborum similiarium genera statuere: nempe Intemperiem morbosam, morbum materia, & deniq; morbum formæ.

18. Huic divisioni suffragatur ratio Galeni lib. de differ. morb. cap. 2. dicentis. Quòd si ex temperantia calidi, frigidi, humidi & sicci Sanitas pendet: ex ejus contrario necessario a grotare contingit. Quibus mox subjungit. Eadem ratione, si in aliquo alio quopiam:

Differen-
tia mor-
borum si-
miliarium

quopiam genere Sanitas fuerit: in ejusdem generis immoderatione erit Aegritudo.

DE INTEMPERIE MORBOSA.

19. Intemperies morbosa est morbus similis: sanitatem actionemq; partis similis primò manifestè lædens: ob vitium temperamenti *vide thes. 6. & 7.* Definitio
Intemperiei mor-
bosa.
20. Quâ ratione dicimus morbum numeri, figura, magnitudinis, connexionis: pari ratione licebit intemperiem appellare morbum Temperamenti. Nec poterunt unquam rationem diversitatis reddere Aubertista: rumpantur ut illa Codro. Morbus
Temperamenti.
21. Intemperiei morbosa octo potissimum à Medicis numerantur Species, nimirum quatuor simplices, in quibus una tantum qualitas exuperat, ut calida, frigida, humida vel sicca: & quatuor composita seu conjugata, in quibus dua qualitates simul exuperant, ut calida humida, calida sicca, frigida humida, & frigida sicca. Atq; hæc quidem octo Intemperiei species ita à Medicis numerantur, siquidem absq; materiâ fuerint: sin verò materiam conjunctam habuerint: jam alia octo species exurgent, quas materialias appellant, ut in universum Intemperiei species sint sedecim. Differen-
tia Intem-
periei.
22. Materia illa quam diximus vel sanguis est: à quo tumor Phlegmone. Vel bilis: à quâ Erysipelas. Vel flegma: à quo Oedema. Vel deniq; melancholia: à quâ Scirrhus.
23. Quòd si misti humores tumorem fecerint: ille à vincente humore nomen trahet. ut Phlegmone erysipelatodes aut œdematodes: siquidem sanguini redundanti bilis misceatur aut pituita. Sin verò bili redundanti misceatur sanguis aut melancholia: Erysipelas vocabitur phlegmonodes aut scirrhodes. Eadem in cæteris ratio est, quæ dicat Intemperiei cum materiâ species tam posse esse varias quàm ipsa qualitatum atq; humorum immoderata commissio potest esse varia.
24. Sunt & alia intemperiei differentia, ab æqualitate & inæqualitate, itemq; à subjecto quod vel totum est vel pars. Riolanus in
- A3. lib. 2.

lib. 2. de ab. rer. caus. cap. 10. novam commentus est Intemperies
differentiam quã unam statuit Mixti & alteram viventis.

DE MORBIS MATERIAE.

25. Sicut Intemperies morbosa in aemetriã primarum qualitatum
consistit: ita morbi materia in qualitatibus secundis (quas Philo-
sophi MATERIALES appellant) focum suum habent: non
quã sunt qualitates, sed quã materiam continent.

26. Appellant enim ideò MATERIALES, quia absq̃
materia defini nequeant, cujus certam requirunt dispositionem seu
situm similem: qualis est v. g. partium vel *ἀπομείρεται* vel
παρχυμέρεται.

27. Unde Iippis, quod ajunt, & tonsoribus notum est, quòd quali-
tates secunda juxta duas diversas notiones, in duobus diversis predi-
camentis rectè ponantur: nempe in predicamento Qualitatis & in
predicamento Situs. In predicamento Qualitatis quidem, quate-
nus è primis qualitatibus componuntur: In predicamento autem
Situs, quatenus ad concursum primarum qualitatum certam ac de-
terminatam requirunt materiae dispositionem similem.

28. Exemplum ex Aristotele proponunt Conimbricenses lib. 1. de
Gener. & Corrupt. cap. 5. quæst. 17. in RARO & DENSO:
quã pro diversã notione nunc in predicamento Qualitatis sunt, nunc
in predicamento Situs.

29. Accuratã observatione dignum est, in definitione RARI
& DENSI Aristotelem nullam mentionem pororum facere, sed
RARUM definire, quod sub magnis dimensionibus parum ob-
tinet materiae: DENSUM contra, quod sub parvis dimensi-
onibus multum materiae obtinet. Sic flammam, aërem & cælos ap-
pellamus raros, stellas verò densas.

30. Agnovit hanc RARI & DENSI notionem similem ipse
etiam Galenus lib. 2. de sanit. tuend. cap. 5.

31. Quod verò Galenus RARUM & DENSUM alio si-
gnifica-

gnificatu ad affectiones referre organicas maluerit; id equidem auctoritati Galenica permittimus: Verumenimverò notionem similem tolli de medio per notionem organicam, id demum pernegamus.

32. Sic ASPERUM & LÆVE etsi nunc ad figuram, nunc ad Situm organicum à nonnullis referantur: nemo tamen propterea concesserit, hac notionem amittere similem.

33. Mercurialis auctor gravis dicit, Si Substantia humoris Crystallini vel nimium crassa facta vel nimium extenuata fuerit: id visioni officere. Nemo tamen est amens, qui per vocem Substantiæ temperamentum intelligat. Nemo etiam tam est rudis qui crassificationem ad formam substantialem referat. Intelligit ergo Mercurialis per substantia crassificationem nimiam, vitium & morbum materia.

34. Quinimò ipse Erasius thesi sua 34. disertè concedit MOLLITIEM & DURITIEM quandoq; inter similes collocari. Unde utiq; inferre liceat referendas esse ad materiam, quatenus è materiâ componuntur.

35. Materie immoderatio, inquit Bordingius noster, est ipsius partium Substantiæ mollietas & durities, laxitas vel astrictio, raritas vel densitas, tenuitas vel crassities immodica: quæ sæpe etiam CITRA INTEMPERIEM existere solent. Multi enim reperiuntur tenui nervosarum partium constitutione, atq; adeò acuti sensus, ut nec piper nec ullius rei acrimoniam ferre possint. A quavis etiam exercitatione facile offenduntur, non quidem quod calidi immodicè sint aut frigidi, humidi aut sicci: (alioqui id omnibus similiter temperatis accideret) sed quòd ex femine pauco & imbecillo, vel ex vitæ genere delicatiori, tenuiorem similiarum partium, maximè nervosarum, constitutionem contraxerint.

36. Definimus morbum Materia hoc modo Morbus materiae est Morbus morbus similis: sanitatem actionemq; partis similis primò manifestè impediens: ob vitium materia. vide thes. 6 & 7. materiae definitur

37. Divisionem morborum materia à numero qualitatum secundarum, hac quidem vice ad amussim non prosequimur, de solâ definitione tuendâ porissimum solliciti.

Argu-

38. *Argumenta Erasmi, thes. 34. Auberti Exercit. 16. Riolani in abd. rer. caus. lib. 2. cap. 9. & aliorum contra morbos materia disputationi reservamus: quæ singula in formam redacta syllogisticam, quid ponderis habeant, examinabimus.*

DE MORBIS FORMÆ.

39. *Morbis forma quædam præcognita & præconcessa tanquam principia præsubstruimus, quorum primum est. In corpore humano plures existere formas substantiales. nimirum partium heterogenearum formas heterogeneas, ut quæ nervus est nervus & os est os, &c. Hoc præcognitum stabilitur auctoritate complurium gravissimorum Philosophorum: solo reclamante Erasmo thesi suâ 60.*

40. *Cum non omnium generationum una eademq; sit ratio: alterum hoc præcognitum nobis sumimus, Non omnes formas educi seu emergere de potentiâ materia, sed quasdam extrinsecus accedere.*

41. *Tertium præconcessum tenemus formas & naturas imprimis viventium analogiâ seu proportionem quâdam respondere elemento stellarum, quæ quidem analogia seu proportio sit occulta secundi modi qualitas: quæ mediante fiat ut forma substantiales sublunares à superioribus faciliè affici possint. Id quod probamus tum clarissimorum scriptorum auctoritatibus, tum verò ipsâ stultorum magistrâ experientiâ.*

42. *Auctoritates quidem sistimus ad effugiendum crimen novitatis. Ubi primo loco adducimus testimonium Philosophi lib. 2. de gener. animal. cap. 3. In spumoso seminis corpore contineri aliud quoddam corpus plusquam elementa divinum, nempe Spiritum qui Calor dicitur, & in hoc rursus Naturam analogiâ seu proportionem respondentem elemento stellarum. Aristoteli Jul. Cas. Scaligerum adjungimus, qui de subtil. Exerc. 6. sect. 2. Cælestes, inquit, potestates dant formas, & quæ formam consequuntur. Ibid. sect. 5. explicans sententiam Philosophi A SOLE ET HONINE HOMINEM GENERARI, dicit pendere hæc nostratia à*
supe-

Superioribus &c. & superiora esse quasi formas conservatrices inferiorum. Item Exerc. 18. formas, inquit, elementorum cum suis simul qualitatibus universis, ab opifice opt. maximo factas dico primum, earumq; conservatores, illius jussu atq; imperio, coelos esse. Et exerc. 251; Neque enim, ait, ultimæ formæ proximæq; corporibus agunt, nisi foræ adjunctæq; formis superioribus, illæ verò porrò alijs ad primam usq;.

Scaligero Conimbricenses accedunt, qui adhuc ad institutum nostrum multo accommodatiùs lib. 2. de gener. & corrupt. cap 10. quæst. 1 artic. 2. Demittunt nonnunquam, inquirunt, cœlestia corpora in mundum inferiorem qualitates ægritudinum & interitus effectrices. secundum varios aspectus & regionum naturam, idq; interdum tantà vi, ut existant in tota aliqua regione populares morbi. Itaque minimè probanda est sententia Plotini in eò libro, quo inquirat, num astra aliquid agant: Ficini ejus interpretis: Chalcedij commentarijs in Timæum: Mirandulæ lib. 3. cont. Astrologos cap 21. & aliorum existimantium planetas stellasq; omnes adeò esse naturà beneficas & propicias, ut nulli inde morbi, nullum incommodum mortalibus obveniat. Pugnat certè hoc cum experientià, quâ compertum est multis in Luna coitu morbos recrudescere, ægrotantium corpora deterius affici, nocereq; per id tempus purgationes, & dum pestilentia grassatur, ordinariè tunc plures extingvi: id quod non aliunde provenit, nisi quia tunc id astrum occulto suo influxu corporibus vehementer incommodat. Deniq; res est adeò conspicua, ut probatione non egeat.

Non videtur silentio prætereundus Tycho Brahe, qui eam mundi atherei simplicitatem & puritatem, quam statuit Aristoteles, palàm disertèq; negavit, & non tantum cometam illum qui anno 1572. ortus fuit, sedem suam supra ipsum Saturnum inter stellas fixas habuisse demonstravit; verum etiam ibidem loci factum, rursusq; abolitum fuisse, asseruit. Quæ quidem Tychonis sententia si vera est: nemo utiq; mirabitur posse morborum semina in hac inferiora demitti à sideribus.

43. Fuerunt auctoritates: jam exempla adducamus quæ probent formas substantiales sublunares affici à superioribus. Et quidem

B

primo

primo loco Magnetem sissimum se ad caeli cardines contorquentem.
Præterea & Lotus Egypti (de quâ Matthiolus in præfatione herbarij sui) ad nutum Solis sese convertentem: adeo quidem ut cum occidente Sole sub aquas demergatur, ac cum hoc rursus supra horizontem emergente, ipsa quoque pariter extra aquas emergat. His accedit Tilia: quæ ipso Solstitij æstivi die folia sua convertit; ut quâ parte pridem terram spectaverant, nunc cælum spectent. Omnium illustrissimum exemplum cernimus in Oceano ad motum Luna nunc accedente nunc recedente: Quod quâ facultate manifestâ fiat, qui demonstrare posset, hæcenus mortalium repertus fuit nemo.

44. Consimilis sympathia cernitur & quibusdam in rebus sublu-
naribus, quam nemo sanus aliò quàm ad occultas formarum pro-
prietates retulerit. Quis enim ab elementorum manifestis qualitati-
bus rationem reddat, quòd pisciculus Remora appellatus, possit in-
gentes naves, tanquam vel vado illiderentur, vel anchorâ teneren-
tur, remorari? Quis quòd Struthiocamelus ferrum coquendo
atterat? Quis quòd populi Marsi serpentibus impunè vescantur?
Quis quòd Sangvis hircinus adamantem penetret & dissolvat?
Quis quòd Basiliscus & quidam Africa populi vel solo aspectu ho-
minem interimant? Quis quòd vis Torpedinis Marinae, per longum
contum momentò manum totumque corpus invadat piscatoris? Quis
denique quòd Tarantula, quo statu hominem adoritur, eodem & oc-
cidat? v. g. si saltantem pungat: ille ad extremum usque spiritum
saltando vitam finiat?

45. Equidem admiranda etiam quaedam temperamenti ratione
fieri non negamus: at enim verò qui ad elementorum manifestas
omnia reducunt qualitates; ipsos nihil aliud quàm elementa esse,
rectè magnum illum Jul. Cas. Scaligerum, De subtil. Exerc. 345.
sect. 9. dixisse arbitramur.

46. Nec erubescimus plurimis in rebus ad salutare occultæ pro-
prietatis asyllum cum dicto Scaligero confugere. Exerc. 101. sect. 14.
Exerc. 131. sect. 1. Exerc. 345. sect. 8. Exerc. 219. sect. 8. parum
morati.

moralis nuperos & novitios illos Philosophastros, qui asyllum hoc ver-
bis contumeliosis asyllum inscitie vocitare non verentur.

47. De Tychonis sententiã diximus thesi nostra 42. quã veranẽ
sit necnẽ: in medio relinquimus: illo tanquam quarto preconcesso
contenti quod à Mercuriali ex Aristotele ponitur lib. de peste cap. 7.

Qualitates cœli occultas in aère fieri genital. s. Et à Jul. Caf. Scalig.
Exerc. 6. sect. 7. Cœli radiationes, vires, effectiones, tum demum
misceri, quando in subiecto generabili atq; alterabili constituuntur.

48. Superioribus freti fundamentis, asserimus fieri quandoq; posse,
ut formæ substantiales quæ humano corpori insunt, (solã exceptã a-
nimã rationali) ab aliquã occultã facultate cœlesti afficiantur. Quæ
quidem affectio si sanitatem partis actionisq; similis manifeste læ-
dat: utiq; morbus erit similis ille quem morbum formæ appel-
lamus.

49. A Vergilio vocatur morbus cœli 3. Georg. & lib. 3. Aeneid.
Ab Hippocrate morbus divinum quid continens. lib. prænot. no. 4.
& lib. de nat. hum. num. 66. & lib. 4. de morb. Illud autem DI-
VINUM pleriq; doctissimi interpretes de occultã qualitate & cau-
sã cœlesti sunt interpretati, uti edisseruit Mercurialis lib. de peste
cap. 5. 6. 7. 8. 9. Sunt qui morbum vocitent totius substantiæ, Fer-
nelius totius substantiæ corrupelam.

50. Definimus Morbum FORMÆ. Morbus formæ est morbus *Definitio*
similaris: sanitatem actionemq; partis similis primò manifeste læ- *morbi For-*
dens: ob vitium formæ substantialis. vide thes. 6. & 7. *ma.*

51. Differentiæ morborum formæ partim ab Efficiente partim à
Subiecto desumuntur: quas prolixè & ad amussim prosecqui hac
quidem vice non statuimus.

52. Argumenta Riolani In abd. rer. caus. lib. 2. cap. 10 & Au-
berti Exerc. 19. tum vel maximè quæ apud Erasium contra morbos for-
mæ habentur thesibus 31. 32. & 33. tum etiam thes. 46. & 60. ad
sputationi reservamus.

B 2

DE

DE MORBIS ORGANICIS.

53. *Morbus organicus est à pergeia ejus dispositionis, cujus opposita est sanitas organica. Dispositionis inquam quæ exurgit è Figurâ seu Conformatione, Magnitudine, Numero, & Situ seu Connexione partis organica in unum dispositus. In his enim essentia consistit partis organica, in quantum est purè organica à similaribus distincta.*

Definitio morbi organici. 54. *Breviter morbum organicum in genere definimus, quod sit Morbus, sanitatem actionemq; partis organica primò manifestè impediens; ob causam aliquam organicam; puta ob vitium vel figuram seu conformationis, vel magnitudinis, vel numeri, vel deniq; situs organici seu connexionis.*

Differentie morbi organici. 55. *Morbis organicus pro numero partem organicam constituentium est quadruplex, nempe morbus Figura seu Conformationis, morbus Magnitudinis, morbus Numeri, & deniq; morbus Situs organici seu Connexionis.*

DE MORBIS FIGURAE.

Morbis figura. 56. *Morbis Figura qui & Conformationis dicitur, est morbus organicus: sanitatem actionemq; partis organica primò manifestè impediens; ob vitium Figura seu Conformationis. Estq; duplex unus Superficiæ & alter Meatorum seu Cavitarum.*

Morbis Superficiæ. 57. *Morbis Superficiæ est morbus figura seu conformationis, sanitatem & actionem partis organica primò manifestè impediens; ob vitium Superficiæ. Estq; & hic rursus duplex alius Asperitatis & alius Levitatis.*

Morbis Asperitatis. 58. *Morbis Asperitatis est morbus Superficiæ: sanitatem actionemq; partis organica primò manifestè impediens ob vitium Asperitatis. Hujus exemplum est Asperitas faucium in tussi.*

Morbis Levitatis. 59. *Morbis Levitatis est morbus Superficiæ: sanitatem & actionem partis organica primò manifestè impediens; ob vitium Levitatis.*

vitatis. Hujus exemplum est Lavitas ventriculi in Liente-
riâ.

60. Morbus Meatum seu Cavitationem est morbus figura seu Morbus
conformationis: sanitatem actionemq; organicam primò manifestè meatum
impediens: ob vitium meatum seu cavitationem. Est autem du- seu cavi-
plex nempe alius Dilatationis alius Angustia. tatum.

61. Morbus Dilatationis est morbus meatum seu cavitationem; sa Morb. Di-
nitatem actionemq; partis organica primò manifestè impediens; ob latationis.
vitium Dilatationis. Estq; duplex nempe morbosa ἀναστομωσις &
morbosa Διαπύδησις.

62. Morbosa ἀναστομωσις est morbus Dilatationis: sanitatem & Αναστο-
actionem partis organica primò manifestè impediens; ob vitium va- μωσις.
forum nimis patentium.

63. Morbosa Διαπύδησις est morbus Dilatationis: sanitatem Διαπύ-
actionemq; partis organica primò manifestè impediens: ob vitium δησις.
tunicarum nimis relaxatarum & rarefactarum, ut humores ef-
fluant.

64. Morbus Angustia est morbus meatum seu cavitationem: sa Morb. An-
nitatem & actionem partis organica primò manifestè impediens; gustia.
ob vitium Angustia. Estq; & hic duum generum, unus qui in vasis
alter qui extra vasa causam suam agnoscit.

65. Ille morbus Angustia qui in vasis causam suam habet, quatuor Morb. An-
complectitur species, nempe Subsidentiam qua & Contractio dicitur, gust in
Coalescentiam, Constipationem, & Obstructionem. vasis.

66. Subsidentia seu Contractio est morbus Angustia in vasis: sa Subsiden-
nitatem actionemq; organicam primò manifestè impediens; ob vitium tia Con-
Subsidentia seu Contractio, quando nimirum meatus arctius tractio.
coeunt.

67. Coalescentia est morbus Angustia in vasis: sanitatem & Coale-
actionem partis organica primò manifestè impediens: ob vitium scentia.
coalescentia, quando nempe particula & tunica uniuntur.

68. Constipatio est morbus Angustia in vasis: sanitatem actio- Constipa-
nemq; partis organica primò manifestè impediens; ob vitium consti- tio.
pationis

pationis à carne in meatu excreſcente eumq̄ imminente. V. g. Conſtipatio oriſicij veſicae, cui ab ulcere caruncula increvit, & meatum imminuit.

Obſtru- 69. Obſtructio eſt morbus Anguſtia in vaſis: ſanitatẽ actio-
ctio. nemq̄ partiſ organica primò manifeſtè impediens; ob vitium obſtru-
ctionis à materiâ non naturali meatum ocludente V. g. Obſtructio
oriſicij veſicae à calculo aut re quapiam ſimili.

Morb An- 70. Alterum Anguſtia genus quod extra vaſa cauſam habere
guſt. extra diximus, duas continet ſpecies, nempe Conſtrictionem qua etiam
vaſis. Oppreſſio vel Compreſſio appellatur, & illam qua fit à malâ ſeu in-
eptâ figurâ.

Conſtri- 71. Conſtrictio, Oppreſſio ſeu Compreſſio eſt morbus Anguſtia
ctio. Op- cauſam agnoſcens extra vaſa: ſanitatẽ & actionem partiſ orga-
preſſio. nica primò manifeſtè impediens: ob vitium conſtrictionis, oppreſſio-
Cõpreſſio. nis ſeu compreſſionis quando meatus à re quapiam extrinſecus ac-
cumbente conſtringitur, opprimitur ſeu comprimitur. Exemplo eſſe
poſſit compreſſio inteſtini recti ab accumbente utero.

Morb An- 72. Ad illam Anguſtia extra vaſa cauſam habentis ſpeciem quod
guſt. extra attinet, qua fit à malâ figurâ: videmus nonnullos quibus ob pra-
vaſa à vram pectoris figuram trachæa ſic contorquetur ut difficillimè ſpiri-
malâ figu- tum trahant. Atq̄ hæc quidem de morbis Figura ſeu Conformationis.
râ.

DE MORBIS MAGNITUDINIS.

Morb. 73. Morbus Magnitudinis eſt morbus organicus: ſanitatẽ &
Magnitu- actionem partiſ organica primò manifeſtè impediens: ob vitium ma-
dinis. gnitudinis. Eſtq̄ duplex nempe Magnitudinis præter naturam vel
aucta vel diminuta.

Morb. au- 74. Morbus aucta Magnitudinis eſt morbus Magnitudinis: ſani-
tate magni- tatẽ & actionem partiſ organica primò manifeſtè impediens: ob
tud: vitium aucta magnitudinis. Hujus à diverſitate cauſarum varia
ſunt ſpecies. Alius enim eſt ab excreſcentia partiſ ut ἐνϋγνις,
ὑπερσφικωσις, αἰμακώλη: alius ab humore collecto in parte, ut
phleg-

Phlegmone, Oedema, Erysipelas, Scirrhus: alius à parte decum-
bente, ut ἐν πρῶτῃ κήλῃ, Ἰστίαι πλοκήλῃ &c.

75. Morbus diminuta magnitudinis est morbus magnitudinis: Morb.
sanitatem actionemq; partis organica primò manifestè impediens; ob diminuta
vitium diminuta Magnitudinis. U. g. Atrophia, phthisis, Rhyas &c. magnitud.

DE MORBIS NUMERI.

76. Morbus Numeri est morbus organicus: sanitatem & actio- Morb.
nem partis organica primò manifestè impediens: ob vitium numeri. numeri.
Estq; duorum generum, alius numeri aucti & alius numeri dimi-
nuti.

77. Morbus numeri aucti, est morbus numeri: sanitatem actio- Morb.
nemq; partis organica primò manifestè impediens: ob vitium numeri numeri
aucti. Hunc etiam à causis in diversas species distribuunt. Alius aucti
enim est ab excrescentia partis, aut rei specie partis sese venditan-
tis, ut sextus digitus in manu, Ἀερόζυον in oculo, Polypus in naribus:
& alius à re toto genere præter naturam, ut lumbrici in intestinis,
calculi in renibus & vesicâ, suffusio in oculo, contenta in abscessibus,
verruca, clavi, &c.

78. Nec refert quod pleraq; hac pari jure ad classem morborum
Conformationis aut etiam Magnitudinis referri posse videantur. Id
enim secundum diversas notiones fieri libenter damus.

79. Quinimò ne hoc quidem negamus posse horum quadam di-
verso respectu nunc morbos nunc morborum causas appellari. U. g.
Calculus est morbus numeri aucti: idem est & causa Obstructionis.

80. Morbus numeri diminuti, est morbus numeri: sanitatem & Morb.
actionem partis organica primò manifestè impediens; ob vitium nu- numeri
meri diminuti, substantiâ quapiam deperente naturali. U. g. amis- diminuti.
sio digiti, manus, pedis, &c.

DE MORBIS SITUS ORGANICI SEU CONNEXIONIS.

Morbis

Morb. Si
sus orga-
nici &
Connex.

81. *Morb. Situs organici seu Connexionis est morbus organicus: sanitatem actionemq; partis organicae primò manifestè impediens: ob vitium Situs organici seu Connexionis. Exemplo sunt Luxatio, Enterocoele, Epiplocele, in quibus partes nimium diducuntur, dislocantur, aq; situ naturali abeunt. Contrà, in coalescentiâ labiorum, palpebrarum &c. partes nimium coeunt connectuntur unianturq;. Atq; hac hæcenus de morbis organicis.*

DE MORBO COMMUNI.

82. *Cum unitas utriusq; partibus & similaribus & organicis sit communis: sequitur & Solutionem Unitatis his communem esse.*

83. *Habet tamen communitas illa aliquam differentiam. Etenim nonnunquam unitatis Solutio primò & per se parti simili contingit: ex accidenti verò seu consequenti etiam tribuitur toti organo. V. g. Ulcus carni, & caries ossi propriè primò & per se contingunt: ex accidenti verò & secundariò etiam toti organo adscribuntur. Nonnunquam vice versâ Unitatis Solutio primò propriè & per se organo evenit: ex accidenti autem & secundariò parti etiam simili attribuitur. V. g. ἰσχωρία, quod propriè convenit partibus organicis, & secundariò partibus similaribus tribuitur. Aliquando deniq; & toti organo & particula simili ex aequo pariterq; Solutio Unitatis accidit. v. g. Si in ligamento aliquo sic unitas solvatur, ut ipsum simul membro non cohereat: utiq; utriusq; partis & similis & organica ista erit solutio.*

Definitio 84. *Definimus Solutionem unitatis quod sit Morbus communis: sanitatem actionemq; utriusq; partis tum similis tum dissimilari, simul primò manifestè ledens impediens vè: ob vitium commune.*

Differ. s. 85. *Præter differentias quas indicavimus thes. 83. à modo inessentiali. s. d. dispescitur adhuc Solutio unitatis in species partim à subjecto partim à causâ. A subjecto quidem Solutio Unitatis in partibus carnosissimis propriè Vulnus & Ulcus dicitur. Item partibus carnosissimis & mollibus Ruptio & Contusio tribuitur. Ossibus Caries, Fractura, Fissura.*

Fissura. Nervis propriè Convulsio. Fibris Divulsio. Organicis partibus $\sigma\tau\omega\alpha\delta\sigma\mu\epsilon\lambda\gamma$.

86. *A causâ Solutio unitatis est quadruplex. 1. Ab acri erodente materiâ in carnosio genere est Ulcus, in osse Caries. 2. A causâ incidente, secante, pungente: Vulnus. 3. A valido & duro corpore irruente; in partibus mollibus Contusio & Illisio: in ossibus Fractura, Fissura. 4. A replentibus, contrahentibus, distrahentibus, Distentio, & Disruptio.*

87. *Ulcus est Solutio unitatis in partibus carnosis: à materiâ acri ulcus. & erodente.*

88. *Caries est Solutio unitatis in osse: à materiâ acri & erodente. Caries.*

89. *Vulnus est Solutio unitatis quacungq; in parte: à causa incidente, secante, pungente. Vulnus.*

90. *Contusio est Solutio unitatis in partibus mollibus: à valido & duro corpore irruente. Contusio.*

91. *Fractura est Solutio unitatis qua fit transversim in osse: à valido & duro corpore irruente. Fractura.*

92. *Fissura est Solutio unitatis in osse qua in longum fit: à valido & duro corpore irruente. Fissura.*

93. *Distentio est Solutio unitatis in partibus mollioribus: à causa replente, & replendo distendente. Distentio.*

94. *Ruptio & Disruptio est Solutio unitatis: in partibus carnosis & mollibus, à causâ replente, contrahente, distrahente. Ruptio.*

95. *Convulsio est Solutio unitatis propriè in nervis: orta potissimum vel ab inanitione vel repletione. Convulsio.*

96. *Divulsio est Solutio unitatis potissimum in fibris: à causa replente, distendente, distrahente. Divulsio.*

97. *$\sigma\tau\omega\alpha\delta\sigma\mu\epsilon\lambda\gamma$ est Solutio unitatis propriè & primò partibus accidens dissimilaribus, à causa quacungq; dividente. $\sigma\tau\omega\alpha\delta\sigma\mu\epsilon\lambda\gamma$.*

98. *Communiores morborum differentias de industria, brevitateis ergo omittimus.*

99. *Morborum etiam compositiones & complicationes in aliud tempus rejicimus.*

C

COROL.

Corollaria.

1. Præpostera est subtilitas, Velle Medicis necessitatem imponere, in omni definitione medicâ ponendi genus proximum.
2. Qui dicitant Aristotelem uspiam præcepisse in omni semper definitione solum ponere genus proximum: illis videtur adhuc opus esse elleboro unâ cum nasturtio.
3. Affectus vocabulum, quâ habitum significat, inter affectus præternaturales Medicis appellatos, soli Morbo vindicare; iniquum est.
4. Morbus & Sanitas si contraria non sunt: agè, dicat nobis aliquis Argenterij affectarum quo pacto opponantur?
5. Plus habent in Phantasiâ superfluum, quàm Morbi definitio Galenica, qui in eâ vocem PRÆTER NATURAM redundare arbitrantur.
6. Symptomata Actionis læsæ non magis in prædicamento Actionis ponenda sunt, quàm claudicatio in prædicamento Cruris.
7. Facetias illas longè supra urbanitatis limites positas esse dixeris, si quis unius cachinni lepore, pulchrum, grave, aptumq; nomen GRADUS è Philosophorum & Medicorum libris excutere nitatur.
8. *ἕξις* morbosa ab antecedente vitiosa *ἕξις* dependet. Dic fodes, in quo genere Causæ, nisi Efficientis?
9. Et cum hoc modo dicit Medicus, unam *ἕξις* gignere alteram: non consequitur inde itio in infinitum in rebus ipsis, sed duntaxat in cerebro malè philosophantis.
10. Intelligere & Velle proficiuntur ab animâ, in quâ etiam recipiuntur: ut intelligas & velis idem esse ejusdem, sed diversâ ratione, & causam Efficientem & Subjectivam.
11. Non requiritur ab omni morborum causâ Efficiente, ut insito agendi principio sit prædita.

Nulla

12. Nulla actio similis immediatè à solo editur temperamento.

13. Materia potest habere rationem Efficientis instrumentalis.

14. Qui iudicat formas post informationem nihil agere sed quiescere perpetuò : is seipsum jugulat. Nam hoc ipsum iudicium, quoniam sine iudicio, est animæ rationalis licet malè ratiocinantis, post informationem actio.

15. Falsum est, quod nonnulli dicunt, Nullas formas agere unquam immediatè. Etenim aqua incalfacta se ad frigus suum reducit, nullius qualitatis beneficio sed formæ : Forma igitur immediatè agere potest.

Παράδοξον I.

Flavities in corneâ tunicâ oculi, quâ omnia objecta oculi flava apparent; ad quod Morbi genus reduceris? Figura hîc seu Conformatio illæsa est, & Magnitudo, & partium Numerus & deniq; Situs seu Connexio. Continui Solutio nulla contigit. Temperamento autem superstite & illæso: solus Color aspectus errorem pareret. Noli mirari, si Medicorum nemo hunc nodum hætenus explicuerit: Pleriq; omnes videlicet Materiæ morbos negârunt. Ad nostram hanc anchoram nutationem mentis sistere oportet, si te hîc saluum esse oporteat. Color est qualitas secunda, & Materiæ ipsius accidens. Morbus igitur in Colore est Materiæ morbus. I nunc, fodes, & adhuc Materiæ morbos evertet.

Παράδοξον II.

An qualitates secundæ, densitas, raritas, durities, molities, & colores, à primis necessariò originem trahunt? Permulti asserunt; ratio reclamat. Agè verò, non ego tibi Democriti atomos apponam, orbis cœlestes intueri; in quibus
nec ca-

nec calor nec frigus dominatur; densos tamen & duros & quasi aere fusos, ut loquuntur sacra. Job. 37. 18. Planetas aspice, Saturnus fuscus apparet, Iupiter clarus, Mars rubeus, Sol ardens & radians, Venus candens & rutilans, Mercurius argenteus & subviridis, Luna albicans. Præterea

Est via sublimis cælo manifesta serenò

Lactea nomen habet candore notabilis ipso.

Neque hæc est lucis ipsius varietas in stellis, sed potius colorum in luce differentia: non aliter quam ex aere accenso viridis, ex sulphure cyanea, ex vino destillato aëria emicat flamma. In cælis igitur habes colores & qualitates coeteras secundas citra primarum consortium. Quid si in terrestribus documentum exhibeam non vile? Si color esset temperamenti soboles: idem sanè esset aut non multum absimilis, ubi eadem est aut non multum absimilis primarum qualitatum temperies. Atqui rosa rubra colore quidem sanguini simillima est, coetera admodum dispar: rosæ albæ colore quidem dissimilis, temperamento simillima. Sunt ergo qualitates secundæ ipsiusmet Formæ germanæ filia, in Materiae ut matris sinu & genitæ & nutritæ cum sororibus suis calore frigore siccitate humore. Ut sciant Riolanus Aubertus Erasius & qui hos sequuntur, non minus iniquè ad morbos temperamenti materiae vitia à sese revocari; quam si nos temperamenti vitia ad materiae morbos revocare niteremur.

12. Nulla actio similis immediatè à solo
ramento.

13. Materia potest habere rationem Ef
mentalis.

14. Qui iudicat formas post informatio
sed quiescere perpetuò : is seipsum jugulat.

judicium, qvanquam sine iudicio, est anima
malè ratiocinantis, post informationem actio

15. Falsum est, qvòd nonnulli dicunt, N
gere unquam immediatè. Etenim aqua in
gus suum reducit, nullius qvalitatis benefi

Forma igitur immediatè agere potest.

Παράδοξον I.

Flavities in corneâ tunicâ oculi, qvâ om
flava apparent; ad qvòd Morbi genus red
hic seu Conformatio illæsa est, & Magnitudo
merus & deniq. Situs seu Connexio. Contin
contigit. Temperamento autem superstito
Color aspectus errorem pareret. Noli mirari
nemo hunc nodum hæctenus explicuerit:

videlicet Materiæ morbos negârunt. Ad no
choram nutationem mentis siltere oportet, i
esse oporteat. Color est qvalitas secunda, &
accidens. Morbus igitur in Colore est Ma

I nunc, sodes, & adhuc Materiæ morbos eye

Παράδοξον II.

An qvalitates secundæ, densitas, raritas
lities, & colores, à primis necessariò originem

multi asserunt; ratio reclamat. Agè verò, n
mocrati atomos apponam, orbis cœlestes int

the scale towards document